333483 ـ چگونه ممکن است کودکان از دنیا رفته نزد ابراهیم ـ علیه السلام ـ باشند و در عین حال احساس کنند کسی به زیارت قبرشان آمده است؟

سوال

هنگام زیارت قبر کودکی که از دنیا رفته او احساس می‌کند که به زیارتش آمده‌ایم و صدای ما را می‌شنود، حال آن‌که ما می‌دانیم روح او در کوهی در بهشت و تحت سرپرستی ابراهیم علیه الصلاة والسلام است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

ثابت است که کودک مسلمان هرگاه از دنیا برود در باغی نزد ابراهیم ـ علیه السلام ـ خواهد بود.

از سَمُرَه بن جُندُب ـ رضی الله عنه ـ روایت است که گفت: «رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ بسیار به اصحابشان می‌گفت: «آیا کسی از شما رؤیایی دیده است؟» پس هر کس که الله می‌خواست هرچه را می‌خواست تعریف می‌کرد، تا این‌که یک روز صبح فرمود: «امشب دو شخص به نزد من آمدند و مرا فرستادند...» «پس به من گفتند: راه بیفت، پس به راه افتادم و به باغی بسیار سبز رفتیم که همهٔ رنگ‌های بهار (یعنی همهٔ گل‌های بهار) در آن بود و در وسط باغ مردی قد بلند بود که از بلندی‌اش سر او را نمی‌دیدم و دور و بر آن مرد کودکانی بسیار بود که به اندازهٔ آنان هرگز ندیده بودم. گفتم: این کیست؟ آنان کیستند؟ پس به من گفتند: راه بیفت! راه بیفت!...» «گفتم: امشب چیزهایی شگفت‌آور دیده‌ام. آن‌چه دیدم چه بود؟ گفتند: تو را [از آن‌چه دیدی] آگاه خواهیم ساخت...» «اما آن مرد قد بلند که در باغ دیدی ابراهیم صلی الله علیه وسلم است، و اما کودکانی که بر گِرد او بودند، هر کودکی است که بر فطرت از دنیا رفته باشد» پس برخی از مسلمانان گفتند: ای رسول الله، و کودکان مشرکان؟ رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: و [همچنین] کودکان مشرکان».

به روایت بخاری (۷۰۴۷).

ثانیا:

اما این‌که مردگان صدای زندگان را می‌شنوند و این‌که آیا هنگامی که زندگان به زیارت قبرشان می‌روند این را احساس می‌کنند یا خیر؟ مسئله‌ای است که اهل علم درباره‌اش اختلاف دارند و پیش‌تر در پاسخ به سؤال شمارهٔ (111939) بیان کردیم که گروهی از اهل علم ادله‌ای که دال بر این است که مرده از زیارت زندگان آگاه می‌شود را صحیح می‌دانند.

اما در هر صورت، تعمق در این مسائل و جستجوی این‌که آن‌ها چگونه مطلع می‌شوند و چگونه احساس می‌کنند و مانند این مسائل کار درستی نیست؛ زیرا همهٔ این‌ها مربوط به عالم برزخ است که هیچ راهی برای شناخت جزئیات آن وجود ندارد مگر از طریق خبر صادق یعنی قرآن و سنت صحیح.

اما با این حال می‌توان گفت: کودکان مسلمان اگرچه روحشان نزد ابراهیم ـ علیه السلام ـ است اما این روح با بدن در ارتباط است و همین‌طور ارواح شهدا و دیگر مردگان، زیرا روح دارای نوعی ارتباط با بدن است.

شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ می‌گوید: «ارواح مؤمنان اگرچه در بهشت است اما ان شاء الله تعالی نوعی ارتباط با بدن دارد بدون آن‌که [این ارتباط نیازمند] زمانی طولانی باشد، چنان‌که ملائکه در یک چشم به هم زدن نازل می‌شوند.

مالک ـ رحمه الله ـ می‌گوید: به من گفته شده که روح آزاد است، هر جا که بخواهد می‌رود.

برای همین است که روایت شده ارواح در کنار قبرها هستند و روایت شده که در بهشت هستند و همه حق است.

و در صحاح آمده است که روح پس از مرگ باز می‌گردد و مورد پرسش قرار می‌گیرد و سپس بازگردانده می‌شود که بدون شک با بدن در ارتباط خواهد بود. والله اعلم...».

(مختصر الفتاوی المصریة: ۱۹۰).

والله اعلم